

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 379

Gospodarka turystyczna w regionie Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca

Redaktor naukowy
Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Marcin Orszulak
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-518-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Agata Niemczyk, Tomasz Zaclona: Funkcja turystyczna polskich makroregionów w aspekcie społeczno-ekonomicznym pierwszej dekady członkostwa w UE.....	13
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Wpływ turystyki na rozwój lokalny	23
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Możliwości rozwoju turystyki zrównoważonej na przykładzie dolnośląskich parków krajobrazowych.....	32
Anna Królikowska-Tomczak: Zrównoważony rozwój turystyki w Wielkopolsce na podstawie European Tourism Indicator System	45
Jarosław Uglis, Anna Jęczmyk: Agroturystyka jako faktor zrównoważonego rozwoju	57
Jadwiga Berbeka: Funkcja turystyczna gmin górskich a poziom życia mieszkańców w województwie małopolskim.....	67
Andrzej Hadzik, Jakub Ryśnik, Rajmund Tomik: Determinanty uczestnictwa w międzynarodowych widowiskach sportowych (w świetle wyników badań)	75
Zbigniew Miązek, Ewa Wszendybył-Skulska: Rozwój turystyki sportowej w Krakowie.....	87
Michał Roman: Demand for agritourism as a factor in the development of Suwałki region	95
Agnieszka Niezgoda, Danuta Żylak: Wyjazdy Polaków do Chorwacji w warunkach kryzysu gospodarczego.....	102
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska: Etyczne aspekty turystyki wiejskiej i zrównoważonego rozwoju w Polsce	112
Lidia Wandas: Wykorzystanie potencjału Kopalni Soli „Wieliczka” dla rozwoju nowej formy turystyki przyjazdowej do Polski – turystyki ślubnej ..	128
Krzysztof Cieślikowski: Miernik atrakcyjności spotkań konferencyjnych i wydarzeń biznesowych.....	137
Joanna Kizielewicz: Atrakcyjność regionu Wybrzeża Gdańskiego w świetle badań pasażerów morskich statków wycieczkowych.....	146
Jan Zawadka: Podróże motocyklowe jako niszowa forma turystyki kwalifikowanej oraz preferencje i zachowania ich uczestników	156

Barbara Marciszewska, Krzysztof Marciszewski: Postawy studentów specjalności turystycznych wobec sztuki ulicy a atrakcyjność miejsc pobytu turystycznego	165
Agata Balińska: Zamki jako źródło przewag konkurencyjności turystycznej województwa warmińsko-mazurskiego.....	176
Aleksandra Jackiewicz, Maciej Dębski: Lojalność konsumentów jako źródło przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa hotelarskiego	185
Piotr Gryzel: Konkurencyjność turystyczna gminy a poziom życia mieszkańców	201
Ewa Dziezic: Usługi kulturalne jako czynnik konkurencyjności oferty turystycznej miasta – konceptualizacja i możliwości mierzenia.....	210
Beata Meyer: Możliwości wykorzystania przestrzeni wodnej (i nadwodnej) w procesie konkurencji miast na rynku turystycznym, na przykładzie Szczecina	218
Anna Gardzińska: Koncepcja współpracy w procesie kreowania transgranicznego produktu turystycznego (na przykładzie województwa zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego).....	226
Marian Gúčik, Tomáš Gajdošík, Zuzana Lencséssová, Miroslava Medved'ová: Tourism clusters and their activities in Slovakia	237
Andrzej Rapacz, Daria E. Jaremen: Zaufanie jako kluczowy czynnik rozwoju inicjatyw klastrowych – case study Karkonosko-Izerskiego Klastra Turystycznego.....	247
Katarzyna Bieluszko: Media elektroniczne jako narzędzie promocji turystycznej miasta.....	259
Marek Hendel, Michał Żemła: Zmiana wizerunku województwa śląskiego pod wpływem rozwoju turystyki dziedzictwa przemysłowego.....	269
Mateusz Naramski, Krzysztof Herman, Adam R. Szromek: Analiza porównawcza wybranych sposobów prezentacji lokalnej oferty turystycznej – studium przypadku.....	278
Katarzyna Orfin: Działania promocyjne w kreowaniu wizerunku produktu turystycznego w świetle dokumentów strategicznych gmin województwa zachodniopomorskiego	288
Marta Sidorkiewicz: Promocja obiektów hotelarskich przy wykorzystaniu narzędzia <i>product placement</i>	299
Piotr Zawadzki: Masowe imprezy biegowe jako element promocji regionów turystycznych.....	311
Izabela Michalska-Dudek: Pomiar i zarządzanie lojalnością nabywców na rynku usług turystycznych z wykorzystaniem wskaźnika NPS oraz indeksu TRI*M.....	321
Andrzej Stasiak: Triada doświadczeń turystycznych i efekt „wow!” podstawą kreowania nowoczesnej oferty turystycznej	332
Adam R. Szromek: Zjawisko dysonansu i konsonansu poznawczego w zachowaniach konsumentów produktu turystycznego – wprowadzenie do zagadnienia.....	348

Adrianna Wolska: Trendy w konsumpcji turystycznej na przykładzie mieszkańców Majorki	356
Marlena Bednarska, Marcin Olszewski: Zasoby ludzkie w turystyce jako podmiot badań – aspekty metodyczne	366
Marcin Molenda: Motywowanie jako narzędzie zarządzania zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie turystycznym	375
Aleksandra Grobelna: Zachowania klientów a wyczerpanie emocjonalne pracowników branży hotelarskiej. Konsekwencje dla procesu obsługi	383
Zygmunt Kruczek: Sektorowa rama kwalifikacji w turystyce i jej znaczenie dla kształcenia i certyfikowania kadr turystycznych	396
Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka: Asymetria informacji na rynku usług hotelarskich	405
Maja Jedlińska: Ruch po macierzy Ansoffa jako droga rozwoju międzynarodowych systemów hotelowych	417
Aleksander Panasiuk: Problemy asymetrii informacji na rynku turystycznym w obszarze transakcyjnym	430
Renata Seweryn: Profil turysty pozyskującego informacje o destynacji z mediów społecznościowych (na przykładzie odwiedzających Kraków).....	439
Józef Sala: Kempingi – rola i tendencje rozwojowe na międzynarodowym i krajowym rynku turystycznym	448
Dawid Szutowski: The model approach towards measuring the impact of innovation on tourism enterprises' market value	460

Summaries

Agata Niemczyk, Tomasz Załona: Tourist function of Polish macro-regions in the socio-economic terms of the first decade of Polish membership in the EU	13
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: The impact of tourism on local development.....	23
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: The opportunities of the development of sustainable tourism on the example of the Lower Silesian landscape parks	32
Anna Królikowska-Tomczak: Sustainable tourism development in Greater Poland based on the European Tourism Indicators System (toolkit for Sustainable Destinations).....	45
Jarosław Uglis, Anna Jęczmyk: Agritourism as a sustainable development factor	57
Jadwiga Berbeka: Touristic function of mountain municipalities vs. standard of living of their residents in the Małopolska Voivodeship	67

Andrzej Hadzik, Jakub Ryśnik, Rajmund Tomik: Determinants of participation in the international sport events exemplified by the research.....	75
Zbigniew Miązek, Ewa Wszendybył-Skulska: Development of sports tourism in Cracow.....	87
Michał Roman: Popyt na usługi agroturystyczne jako czynnik rozwoju Suwalszczyzny.....	95
Agnieszka Niezgoda, Danuta Żylak: Poles' trips to Croatia in the period under the global economic crisis	102
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska: Ethical aspects of rural tourism and sustainable development in Poland.....	112
Lidia Wandas: Using the potential of “Wieliczka” Salt Mine for the development of a new form of incoming tourism to Poland – destination wedding planning.....	128
Krzysztof Cieślukowski: Attractiveness index of conference meetings and business events.....	137
Joanna Kizielewicz: Attractiveness of the region of Gdańsk Coast in the light of research on cruise ship passengers	146
Jan Zawadka: Motorcycle travel as a niche form of adventure tourism and preferences and behavior of its participants	156
Barbara Marciszewska, Krzysztof Marciszewski: Tourism students' attitudes towards street arts vs. tourist attractiveness of a destination.....	165
Agata Balińska: Castles as a source of tourist competitiveness advantages of the Warmian-Masurian Voivodeship.....	176
Aleksandra Jackiewicz, Maciej Dębski: Consumer loyalty as a source of competitive advantage for the hotel enterprise	185
Piotr Gryszel: Tourism competitiveness of a municipality vs. its residents' living standards	201
Ewa Dzedzic: Cultural services as a factor of competitiveness of a tourist offer of a city – conceptualization and possibilities of measuring	210
Beata Meyer: The possibilities for exploitation of water (and waterside) space in the process of town competition on tourism market on the example of Szczecin	218
Anna Gardzińska: The concept of cooperation in the process of creating cross-border tourism product (on the example of West Pomeranian Voivodeship and Mecklenburg–Vorpommern).....	226
Marian Gúčik, Tomáš Gajdošík, Zuzana Lencséssová, Miroslava Medved'ová: Klastry turystyczne i ich działalność na Słowacji	237
Andrzej Rapacz, Daria E. Jaremen: Confidence as the key development factor of cluster initiatives – case study of Karkonosze-Izery Tourist Cluster.....	247
Katarzyna Bieluszko: Electronic media as a tool for tourism promotion of the city	259

Marek Hendel, Michał Żemła: Change of the image of the Silesian Voivodeship under the influence of industrial heritage tourism development.....	269
Mateusz Naramski, Krzysztof Herman, Adam R. Szromek: Comparative analysis of selected ways of tourism offer presentation – case study.....	278
Katarzyna Orfin: Promotional activities in creating the tourist product's image presented in the West Pomeranian Voivodeship municipalities' strategic documents	288
Marta Sidorkiewicz: Promotion of hotels using product placement	299
Piotr Zawadzki: Mass racing events as the component of tourist regions promotion.....	311
Izabela Michalska-Dudek: Measurement and management of consumer loyalty on the market of tourist services using NPS indicator and TRI*M index	321
Andrzej Stasiak: The triad of tourist experiences and “wow” effect as the basis for the creation of modern tourist offer	332
Adam R. Szromek: The phenomenon of cognitive dissonance and consonance in the behavior of tourism product consumers – introduction to the issue.	348
Adrianna Wolska: Trends in tourist consumption on the example of Majorcans	356
Marlena Bednarska, Marcin Olszewski: Human resources in tourism as a research subject – methodological issues	366
Marcin Molenda: Motivation as a tool in human resource management in a tourism enterprise.....	375
Aleksandra Grobelna: Customer behavior vs. emotional exhaustion among employees of the hospitality industry. Implications for service process	383
Zygmunt Kruczek: Sectoral Qualifications Framework for tourism domain and its importance for the education and certification of tourist staff	396
Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka: Information asymmetry on hospitality services market.....	405
Maja Jedlińska: Movement on Ansoff's matrix as the development path of international hotel systems	417
Aleksander Panasiuk: The problems of asymmetric information on the tourism market in the transaction area.....	430
Renata Seweryn: Profile of a tourist acquiring information on the destination from social media (on the example of tourists visiting Cracow).....	439
Józef Sala: Camping sites – their role and development trends on the international and domestic market	448
Dawid Szutowski: Wpływ innowacji na wartość rynkową przedsiębiorstw turystycznych. Ujęcie modelowe.....	460

Jadwiga Berbeka

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
e-mail: jadwiga.berbeka@uek.krakow.pl

FUNKCJA TURYSTYCZNA GMIN GÓRSKICH A POZIOM ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

TOURISTIC FUNCTION OF MOUNTAIN MUNICIPALITIES VS. STANDARD OF LIVING OF THEIR RESIDENTS IN THE MAŁOPOLSKA VOIVODESHIP

DOI: 10.15611/pn.2015.379.06

Streszczenie: Celem artykułu jest zbadanie zależności między funkcją turystyczną gmin górskich w województwie małopolskim a poziomem życia ich mieszkańców. Badanie przeprowadzono dla dwóch lat: 2003 i 2013. W analizie wykorzystywano dane Banku Danych Lokalnych GUS. Do pomiaru funkcji turystycznej gmin górskich województwa małopolskiego zastosowano miernik Deferta. Do określenia poziomu życia ich mieszkańców wykorzystano jedną z metod wielowymiarowej analizy porównawczej: metodę wzorca rozwoju. Zależności pomiędzy obu kategoriami badano przy użyciu współczynnika korelacji Pearsona. Uzyskane rezultaty pozwoliły stwierdzić, że funkcja turystyczna gmin górskich w województwie małopolskim jest silnie zdywersyfikowana. Poziom życia ludności tych gmin w roku 2003 i 2013 był niższy niż w pozostałych gminach, szczególnie w gminach miejskich. Związek między funkcją turystyczną gmin a poziomem życia jej mieszkańców był statystycznie istotny, ale słaby.

Słowa kluczowe: gminy górskie, funkcja turystyczna, poziom życia.

Summary: The aim of the article is an investigation of relations between touristic function of mountain municipalities in Małopolska and standards of living of their inhabitants in two years: 2003 and 2013. The secondary source of data was used – Bank of Local Data and Main Statistical Office. Tourist function of mountain municipalities was estimated with Defert index. Standards of living of inhabitants of municipalities were calculated with a method of multidimensional comparative analysis: the model development method. The relations between both categories were analyzed with Pearson correlation index. Results proved that touristic function in mountain municipalities in Małopolska were differentiated and an average for mountain municipalities was lower than the average for the voivodship. Standards of living of inhabitants of mountain municipalities were also lower than average in the Małopolskie Voivodship, both in 2003 and 2013. The relation between tourist function of a municipality and standards of living of its inhabitants was statistically significant, but weak.

Keywords: mountain municipalities, touristic function, standards of living.

1. Wstęp

Zamieszkiwanie na terenach górskich ma dla społeczności lokalnej zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje. Z jednej strony bowiem położenie gmin gwarantuje występowanie atrakcji turystycznej, jaką są góry, co może generować popyt turystyczny, z drugiej zaś codzienne funkcjonowanie i prowadzenie działalności gospodarczej na terenach górskich dla mieszkańców bywa uciążliwością, obniżając ich poziom życia w porównaniu z mieszkańcami terenów nizinnych.

Celem artykułu jest zbadanie zależności między funkcją turystyczną gminy a poziomem życia jej mieszkańców. Realizacja celu głównego wymagała osiągnięcia celów cząstkowych:

- identyfikacji gmin górskich w województwie małopolskim,
- zbadania i określenia funkcji turystycznej tych gmin,
- oceny poziomu życia mieszkańców gmin,
- zbadania wzajemnych związków powyższych kategorii.

Jako obszar badań wybrano województwo małopolskie, jako podmioty badawcze gminy, uznano bowiem, że ich homogeniczność pozwala na uogólnienia dotyczące zarówno funkcji turystycznej, jak i poziomu życia mieszkańców. Badanie przeprowadzono dla dwóch lat: 2003 i 2013, gdyż ze względu na brak danych nie zdołano prowadzić – wstępnie planowanej – analizy ciągłej dla okresu 2003-2013. W badaniach wykorzystywano źródła wtórne: dane GUS, w szczególności Banku Danych Lokalnych.

Do pomiaru funkcji turystycznej gmin górskich województwa małopolskiego zastosowano miernik Deferta. Do obliczania poziomu życia mieszkańców wykorzystano metodę wielowymiarowej analizy porównawczej: metodę wzorca rozwoju. Zależności pomiędzy obu kategoriami badano przy użyciu współczynnika korelacji Pearsona.

2. Funkcja turystyczna gmin górskich w województwie małopolskim

Pierwszą dyskusyjną kwestią była identyfikacja gmin górskich. Pozornie jest to zadanie proste, są to gminy położone na terenach górskich. Jednakże już zdefiniowanie terenów górskich nie jest jednoznaczne. W. Kurek [2004] uznaje, że są to obszary położone powyżej 300 m n.p.m. Wspomnieć należy, iż w literaturze występuje opinia, że przyjmowanie wysokości bezwzględnej jako jedyne kryterium w aspekcie turystycznym nie jest wystarczające [Nepal, Chipeniuk 2005]. W Ustawie o regionach górskich¹ znajdujemy zapis, że do regionu górskiego zaliczane są gminy lub ich

¹ Uchwalona w dniu 6 września 2001 r. przez parlament RP ustawa o rozwoju społeczno-gospodarczym regionów górskich nie weszła w życie z uwagi na odmowę jej podpisania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, nie ma jej więc w Dz.U.; Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji na zapytanie nr 704 w sprawie możliwości nowelizacji ustawy o rozwoju społeczno-gospodarczym regionów górskich [<http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=6909402F->].

części, w których co najmniej 50% powierzchni jest położone powyżej 350 m n.p.m. albo o nachyleniu przekraczającym 9°, lub położone na wysokości od 250-350 m n.p.m. i o nachyleniu od 6-9°. Natomiast w Ustawie o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich [Ustawa z 7 marca 2007] do obszarów górskich zaliczane są gminy i obręby ewidencyjne, w których ponad połowa użytków rolnych znajduje się na wysokości powyżej 500 m n.p.m. Przedstawione rozbieżności skłaniały do dalszych poszukiwań.

Nie powiodły się starania o zdobycie listy gmin wykorzystywanych w przygotowywaniu Raportu *Mountain Areas in Europe: Analysis of mountain areas in EU member states, acceding and other European countries*. Finalnie, po konsultacji z geografami, w badaniach przyjęto założenie, że do gmin górskich w województwie małopolskim należy zaliczyć gminy, które podpisały Konwencję Karpacką. Jest to zbiorowość 93 gmin, spośród 182 gmin w Małopolsce².

Na czym polega specyfika terenów górskich? Uważa się, że największym bogactwem terenów górskich jest różnorodność: geologiczna, krajobrazowa, biologiczna, kulturowa i gospodarcza [Hałasiewicz (red.) 2007]. Z pewnością wszystkie powyższe aspekty przyczyniają się do ich atrakcyjności turystycznej. Prócz różnorodności do cech terenów górskich zalicza się: ich niszowość, niedostępność, wrażliwość i estetykę [Jodha 1991]. Powyższe uwarunkowania powodują, że góry są regionami niezwykłymi, urzekającymi majestatem i pięknem, co przyciąga turystów. Siłę tego oddziaływania ocenić można m.in., analizując wielkość funkcji turystycznej regionu.

W literaturze znajduje się wiele definicji funkcji turystycznej [Szromek 2012, Matczak 1982, Warszzyńska 1985], spolaryzowanych na ujęcie geograficzne i ekonomiczne. Można przytoczyć jedno z ujęć, uznanych wśród tej drugiej grupy, które stwierdza, że funkcja turystyczna to działalność społeczno-ekonomiczna, która jest skierowana na obsługę turystów i którą miejscowość lub obszar (np. gmina) spełnia w systemie gospodarki narodowej [Kowalczyk 2000].

Równie bogato reprezentowane są propozycje pomiaru funkcji turystycznej. Starając się je uporządkować, można wyodrębnić wskaźniki³: oparte na zagospodarowaniu turystycznym: Baretje i Deferta; wskaźnik gęstości bazy noclegowej oraz oparte na wielkości ruchu turystycznego: Schneidera, Charvata czy Deferta (liczba turystów przypadająca na 1km² obszaru) [Majewska 2011]. Są również propozycje bardziej zaawansowane pomiarowo, jak propozycja J. Warszzyńskiej czy A. Szromka [Szromek 2012].

² Dla uzyskania jednolitości porównań brano pod uwagę całe gminy; w statystykach wyodrębnia się gminy zróżnicowane ze względu na ich charakter, ich liczba dla danego województwa bywa więc większa.

³ W związku z brakiem jednoznaczności pojęć „wskaźnik” i „miernik” należy wyjaśnić, że w niniejszym artykule przyjęto terminologię zaproponowaną przez J. Rutkowskiego, który uważa, że wskaźnik ma funkcję informacyjną pośrednią, ma zdolność „wskazywania na coś, ponadto co bezpośrednio wyraża”, natomiast miernik pełni funkcję bezpośrednią, „informuje tylko o tym, do czego się bezpośrednio odnosi” [Rutkowski 1984].

W niniejszym artykule zdecydowano się wykorzystać wskaźnik Deferta, podstawową przesłanką wyboru była dostępność danych. Obliczono wskaźniki dla każdej gminy górskiej w województwie małopolskim dla dwóch badanych lat: 2003 i 2013. Rezultaty wykazują, że w 2003 r. wśród gmin górskich najwyższy poziom funkcji turystycznej cechował Zakopane (3850), dla którego wskaźnik Deferta był prawie czterokrotnie wyższy niż drugiej w kolejności Krynicy-Zdrój (973) i prawie sześciokrotnie niż trzeciej Szczawnicy (612)⁴. W stosunku do średniej dla całego województwa (144) funkcja turystyczna gmin górskich była nieco słabsza (137). Należy jednakże podkreślić, że w gminach górskich zróżnicowanie wskaźnika Deferta było duże, 26 gmin miało wskaźnik równy 0, a w 20 był nie większy niż 10 turystów na 1 km².

W 2013 r. najwyższy wskaźnik, zdecydowanie odbiegający od kolejnych gmin, ponownie uzyskało Zakopane (5078), drugi miała Krynica (1165), a na trzecim miejscu znalazła się Bukowina Tatrzańska (951). Na tle województwa małopolskiego (wskaźnik =192) gminy górskie miały w 2013 r. nieco niższy średni wskaźnik funkcji turystycznej Deferta (średnia = 173). Należy też podkreślić, że wśród przodujących w tym zakresie gmin górskich funkcja turystyczna w okresie badanych 10 lat uległa wzmocnieniu (wzrost zarówno średniej, jak i mediany). Z drugiej strony nadal występowały gminy, gdzie wskaźnik ten miał wartość 0; było ich 24. Wskaźnik na poziomie maksymalnie 10 turystów na km² cechował 15 gmin. Mediana w zbiorze wskaźników funkcji turystycznej w gminach górskich w 2013 r. wynosiła 13.

3. Poziom życia mieszkańców górskich gmin w województwie małopolskim

W literaturze polskiej przyjmuje się zazwyczaj, że poziom życia to „stopień zaspokojenia potrzeb ludzkich wynikający z konsumpcji dóbr materialnych i usług oraz wykorzystania walorów środowiska naturalnego i społecznego” [Bywalec, Rudnicki 2002]. Uwzględnia się także inne ujęcie: poziom życia to stan i dostępność dóbr i usług oraz uwarunkowań, za pomocą których jednostka (społeczność gminy) może zaspokajać swoje potrzeby materialne i duchowe oraz zakres korzystania z nich [Berbeka 2006].

Do obliczania poziomu życia mieszkańców wykorzystano metodę wielowymiarowej analizy porównawczej: metodę wzorca rozwoju. Procedura badawcza obejmowała w pierwszej kolejności wybór wskaźników cząstkowych. Musiały one spełniać warunki stawiane wskaźnikom społecznym [Pociecha et al. 1988]:

1) istotność (adekwatność) merytoryczna danego wskaźnika z punktu widzenia celu i przedmiotu badania;

---

⁴ Obliczenia własne na podstawie: [<http://stat.gov.pl/bdl>]. Jednakże jeśli weźmie się pod uwagę tylko obszary miejskie poszczególnych gmin, to obraz zmienia się diametralnie: najwyższy miernik w województwie miała Kalwaria Zebrzydowska miasto, a dla Krynicy-Zdroju miasta był on niewiele niższy od Zakopanego.

- 2) jednoznaczność interpretacyjna danego wskaźnika dla każdego badanego obiektu i momentu czasu;
- 3) wyczerpanie przez dany wskaźnik zakresu badanego zjawiska;
- 4) proporcjonalna (równomierna) reprezentacja zjawisk cząstkowych (elementów);
- 5) niewspółliniowość wskaźników;
- 6) zdolność wskaźnika do dyskryminacji *indicatum*;
- 7) możliwość uzyskania porównywalnych, jednoznacznych informacji empirycznych dla każdego z badanych obiektów i każdego analizowanego okresu.

Dobór wskaźników składał się z analizy merytorycznej, która ze względu na ograniczenie objętości artykułu nie będzie prezentowana, zgromadzenia odpowiedniej bazy danych i poddaniu statystycznej analizie potencjalnych wskaźników⁵. Efektem finalnym był ich wybór. Nawiązano w nim do klasyfikacji C. Aldorfera, który wyodrębnił: *existence needs, relatedness needs, growth needs* (teoria ERG) [Griffin 1996].

Należy podkreślić, że na wybór wskaźników cząstkowych w dużej mierze miała wpływ ich dostępność. Niektóre wskaźniki z BDL, spełniające wszystkie powyższe warunki, nie były podawane w dezagregacji do poziomu gmin. Finalnie przyjęte wskaźniki podzielono na 3 grupy:

- Egzystencjalne:
- powierzchnia mieszkania przypadająca na jedną osobę;
  - udział w gminie gospodarstw domowych podłączonych do kanalizacji;
  - tereny zielone jako odsetek powierzchni gminy.
- Społeczne:
- odsetek bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w gminie;
  - udział gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej;
  - odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym przypadających na jedną osobę w wieku produkcyjnym.
- Rozwoju indywidualnego:
- saldo migracji z gminy na pobyt stały na 1000 mieszkańców gminy;
  - udział gminy w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa: podatek dochodowy od osób fizycznych;
  - liczba uczniów przypadających na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu w szkołach podstawowych i gimnazjach.

---

⁵ W literaturze przedmiotu spotyka się postulat braku korelacji między zmiennymi przyjmowanymi jako wskaźniki cząstkowe. Jednakże można spotkać też stwierdzenie, że w przypadku zmiennych niezależnych istnieje również pewne niebezpieczeństwo, związane z działaniem twierdzeń granicznych. Przy addytywnej formule agregacji informacje przenoszone przez niezależne zmienne będą się nawzajem neutralizować, a rozkład wskaźnika syntetycznego zbliżać się do rozkładu normalnego bez względu na prawdziwą strukturę analizowanego zbioru obiektów [Metody wielowymiarowe 2004]. W niniejszym artykule analizowano więc korelację zmiennych, nie dążono jednak do doboru zmiennych niezależnych.

Analizę prowadzono dla roku 2003 i 2013. Pierwotny zamiar przeprowadzenia analizy dynamicznej dla całego okresu 2003-2013 został porzucony po przeglądzie dostępnych danych, które nie są pełne, nie byłby więc spełniony warunek 7. Dokonano standaryzacji poszczególnych wskaźników częściowych. Następnie obliczono odległości wskaźników częściowych od przyjętych wzorców rozwoju: wzorzec rozwoju wyznaczony został w oparciu o maksymalne realizacje zmiennej w obu badanych latach w województwie [<http://stat.gov.pl/bdl>]. Dystans obliczono, stosując formułę Euklidesa. W dalszej kolejności wyliczono syntetyczne mierniki poziomu życia ludności, w wersji statycznej, dla wszystkich badanych gmin dla obu uwzględnianych lat.

Syntetyczny miernik poziomu życia mieszkańców gmin górskich w 2003 r. w województwie małopolskim był najwyższy w gminach: Mogilany (0,784), Nowy Sącz (0,625), Zakopane (0,554), najniższy w Raciechowicach (0,113), Słopicach (0,11) i Korzennej (0,09). Należy stwierdzić, że poziom życia mieszkańców gmin górskich na tle innych gmin nie prezentował się wysoko. W pierwszej dwudziestce małopolskich gmin uplasowały się wyłącznie Mogilany, gdzie zlokalizowane są domy zamożnych krakowian. Miernik syntetyczny dla całego województwa wynosił 0,422, a średni dla mieszkańców gmin górskich 0,336.

W 2013 r. nadal najwyższy poziom życia osiągnęli mieszkańcy Mogilan (0,761), w dalszej kolejności Świątnik Górnych (0,606) i Kościeliska (0,573), przy średnim dla gmin górskich 0,383 i przeciętnym mierniku w województwie małopolskim 0,478. Najniższy poziom życia cechował mieszkańców gmin Rzepiennik Strzyżewski (0,213), Łukowica (0,196) oraz Łącko (0,191).

Należy stwierdzić jednakże, że poziom życia mieszkańców gmin górskich wzrósł w okresie analizowanych dziesięciu lat; dowodem są wyniki testu znaków (nieparametryczny odpowiednik testu t dla prób zależnych), że przy $p < 0,05$ wyniki dla roku 2013 są istotnie różne od roku 2003 ($v < V$ wynosiło 76,29%; $Z = 5,077$).

4. Funkcja turystyczna gmin górskich a poziom życia ich mieszkańców

Współczynnik korelacji Pearsona pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem poziomu życia a wskaźnikiem funkcji turystycznej we wszystkich gminach województwa małopolskiego wynosił:

w 2003 r. $r = 0,224$,

w 2013 r. $r = 0,290$,

a w gminach górskich:

w 2003 r. $r = 0,269$,

w 2013 r. $r = 0,233$.

Związek był statystycznie istotny, ale słaby. Należy zauważyć, że w gminach górskich zależność uległa zmniejszeniu. Odbiega to od wskazywanej w literaturze

ekonomiczno-społecznej funkcji turystyki. Można to próbować tłumaczyć czasową inercją zmian społecznych lub nierównomierną dystrybucją efektów zwiększania funkcji turystycznej w społecznościach gmin, stąd brak odzwierciedlenia we wskaźnikach cząstkowych o uśrednionym charakterze.

5. Zakończenie

Uzyskane rezultaty pozwalają sformułować następujące wnioski:

- Funkcja turystyczna gmin górskich w województwie małopolskim jest silnie zdywersyfikowana, średnia w roku 2003 i 2013 była niższa niż średnia dla całego województwa.
- Poziom życia ludności gmin górskich w województwie małopolskim w roku 2003 i 2013 był nieco niższy niż w pozostałych gminach, szczególnie gminach miejskich.
- Poziom życia mieszkańców górskich gmin w województwie małopolskim wzrósł w roku 2013 w stosunku do poziomu z 2003 r. i dynamika zmian była wyższa niż w pozostałych gminach (prawie o 1p.p.).
- Związek między funkcją turystyczną gmin a poziomem życia jej mieszkańców występował, był statystycznie istotny, ale słaby.

Podkreślenia wymaga fakt, że ograniczeniem badań była dostępność danych empirycznych, która wpływa na jakość wyników.

Jeśli chodzi o rekomendacje przyszłych badań, to należy prowadzić systematyczny monitoring poziomu życia mieszkańców terenów górskich. Poziom ten jest zdeterminowany uwarunkowaniami naturalnymi i ogólne prawidłowości rozwoju gospodarczo-społecznego mogą być tam nie w pełni odzwierciedlane. Interesujące poznawczo jest badanie wpływu turystyki na poziom życia mieszkańców i jego zmiany. Należy rozważyć o ile można zwiększać funkcję turystyczną danej gminy górskiej, by nie spowodować antropopresji, co w konsekwencji ograniczałoby atrakcyjność turystyczną gminy.

Literatura

- Berbeka J., 2006, *Poziom życia ludności a wzrost gospodarczy w krajach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Bywalec Cz., Rudnicki L., 2002, *Konsumpcja*, PWE, Warszawa.
- Griffin R.W., 1996, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Hałasiewicz A. (red.), 2007, *Zrównoważony rozwój obszarów górskich*, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, Warszawa.
- Jodha N.S., 1991, *Mountain perspective and sustainability: A framework for development strategies*, [w:] Banskota M., Jodha N.S., Pratap U. (eds.), *Sustainable Mountain Agriculture: Perspectives and Issues*, vol. 1, p. 41-82.
- Kowalczyk A., 2000, *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

- Kurek W., 2004, *Turystyka na obszarach górskich Europy*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Majewska J., 2011, *Pomiar i ocena stadium rozwoju turystycznego miast w ostatnim dziesięcioleciu – Poznań na tle największych miast w Polsce*, [w:] Gołembski G. (red.), *Sposoby mierzenia i uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej miasta – przykład Poznania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Matczak A., 1982, „Funkcja wypoczynkowa strefy podmiejskiej Łodzi”, mps niepublikowany, Zakład Geografii Miast i Turyzmu UŁ, Łódź.
- Metody wielowymiarowe*, 2004, STATSOFT POLSKA, Kraków.
- Nepal C.S., Chipeniuk R., 2005, *Mountain Tourism: Toward a Conceptual Framework*, *Tourism Geographies*, vol. 7, no. 3, p. 313-333.
- Pociecha J., Podolec B., Sokołowski A., Zając K., 1988, *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych*, PWN, Warszawa.
- Rutkowski J., 1984, *Rozwój gospodarczy i poziom życia*, GUS, Warszawa.
- Szromek A.R., 2012, *Wskaźniki funkcji turystycznej. Koncepcja wskaźnika funkcji turystycznej i uzdrowiskowej*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Warszyńska J., 1985, *Funkcja turystyczna Karpat polskich*, *Folia Geographica, Series Geographica-Oeconomica*, vol. XVIII, s. 88-102.
- Ustawa z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Dz.U., nr 64, poz. 427, z późn. zm.
- Ustawa z 6 września 2001 r. o rozwoju społeczno-gospodarczym regionów górskich.
<http://stat.gov.pl/bdl> (30.11.2014).
- <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=6909402F-> (20.11.2014).